

förrän Helsingfors Tidningar ens voro påtänkta. Får man icke nu dertill för en spottpenning veta, hvilken syssla som är ledig, hvem som fått den, hvem som säljer ritorr råg och uthyrer möblerade rum? Är detta icke ett bevis, att Finnen sjelfverksam o. s. v.? Hvilken dumhet att tala om Finskan såsom undervisningspråk, då både Rosenmüllers religionshistoria och Regners första begrepp äro skrifna på Svenska? Och nationaliteten? likasom icke hvar man visste, att han bor i Finland! – Ännu en gång, hvartill då det onödiga »projektmakeriet», »pessimismen», »öfversitteriet», »aftonbladismen», som »icke gör det bestående rättvisa?»

10 Vore Saima t. ex. en prost, så skulle hon, då pietisterna ifra för Kristendomen, fråga dem, om de vilja kullstörta statskyrkan; vore hon tillika censor, skulle aldrig en pietist trycka en bokstaf – det skulle också inga pessimister och öfversittare, understå sig. Vore hon en kupetz, skulle hon kalla allt prat om manufakturerna i landet för bara prat, och säga, att Saimenkanalen icke gagnar någon annan än Viborgarena. Vore hon skomakare, skulle hon klarligen bevisa, att Kuopio icke behöfver flera än tre skomakare, emedan den fjerde icke skulle hafva annat att syssla än att göra skor åt de trenne. Vore hon professor, skulle hon göra tydligt, att hvar och en, som icke erkänner hennes theser för odödlighetsverk, förstörer Universitetets anseende, hvilket endast så upprätthålles, att om dess medlemmars verksamhet intet säges. Vore hon Rector Scholæ, så skulle hon såsom bevis för sin kallelse, att utan all förberedelse fylla sin plats, åberopa den nya Gymnasii och Skolorningen, af hvilken ju uppenbart måste följa, att gymnasier och skolor, således äfven lärarena vid desamma, äro oförbätterliga. Den som påstår annat, den skulle Saima förklara för orättvis mot det bestående. Och hade hon lyckan vara brofogde, och någon vägfarande, som brutit nacken af sig, ännu ville föregifva, att vägen varit dålig, ja så skulle hon säga, att mannen är en revoltmakare, som bör hänga, och som endast på den grund kunde slippa galgen, att hans nacke redan är knäckt. Vore Saima åter en ung pensionerad dame, hvarför hennes brist på inbillskhet icke tillåter henne anses, så skulle hon göra denna spalt till en Fransk glosbok eller till ett profstycke i orientaliskt snabbmåleri eller till en hackad Sonate, hvarigenom då klarligen vore ådagalagt, att hennes bildning är fulländad. Vore hon Helsingfors Tidningar, så skulle hon högtidligen förklara, att hon, Saima, nu »in på diskussionens gebit gått längre, än det vore rådligt för andra, och tilläggom det, äfven för henne sjelf.»

30 Och efter denna denunciations-bragd skulle hon blott förmå utropa: »Finnen är dock alltid handlingens man heldre än ordets.»

40

142 GRAFVEN VID SIHL.

Saima n:o 39, 40 och 41 26. IX, 3. och 10. X 1844

1.

50 Vägen från Zug till Zürich leder älskaren af sköna utsigter öfver det 2 500 f. höga berget Alpis. Från dess höjd ser han vid bergets fot den långsträcktia Zürchersjön med dess klart blåa vattenspegel och leende stränder, betäckta af otaliga byar, landtgod och täcka villor, hvilka hvitskimrande glänsa fram mellan de yfviga trädgrupperna och omgifvas af den rikaste odling, som upp till spetsen bekläder de sakta sluttande bergen. Längst bort till höger, vid södra ändan af sjön, synes

Rapperschvyl, kringgjutet af bergens mörka skuggor, hvilka härifrån höja sig öfver hvarandra ända till de snötäckta öfver molnen framglindrande spetsarne af Glarner- Uris- och Berneroberlands alper. Desto gladare utbreder sig deremot vid sjöns norra ända det inbjudande Zürich, genomflutet af den klara Limmat och genom sitt läge och sin blonda befolkning lifligt påminnande om Sveriges kungastad.

Då man nedstigit från berget utför den i täta zickzack-vändningar dragna vägen, finner man sig från den för de brännande solstrålarne öppna stråten vid dess spets förflyttad till bottnet af en djup sidodal, genom hvilken den lilla floden Sihl störtar fram, öfverskuggad af lummiga bokar och höga slätstammiga granar. En fast brygga leder öfver dess klippbädd, och utröttad af den nödtvunget hastiga vandrigen utföre lockas vandraren oemotståndligt till hvila och svalka under de fyra popplarne tätt invid bryggans norra ända. Kanske skall tröttheten för en stund afleda hans uppmärksamhet från den närmaste omgifningen. Men den upphöjda gräsmatta, på hvilken han hvilar, och den sten, mot hvilken han kanske lutar sitt hufvud, skola snart göra honom tydligt, att här under multna en annan vandringsmans ben, och det i stenen inhuggna namnet *Jerome D'Erlach* skall säkert väcka hans håg att fråga den första bästa, hvilken öden här på detta ställe bäddat den slumrandes graf. Men icke alltid skall det lyckas honom vinna de upplysningar, vi här nedanföre meddela.

Redan årtal hade revolutionsstormen brusat fram vid vestra gränsen af Schveitz, men ännu herskade ostörd frid och ro i dess romantiska dalar. Fredligt ljödo ur dem från de rika klostren och de blygsammare kyrkotornen vesperklockans toner i samdrägt med den högtidligare protestantiska sjuringningen, och de besvarades från bergen af hjordarnes hundradetal klockor och alphornens ljud och af jodlande vexelsånger. I obestridd företräde ordnade afkomlingarne af de släkter, bland hvilka landets befriare räknat sina förkämpar, de små staternas angelägenheter, och städerna, i vilka de förlefde sina lugna, goda dagar, innehade så makten och förtroendet att styra och ställa för landtbygdens oerfarnare invånare.

Men småningom började äfven här ilar båda den annalkande stormen. Icke blott den Franska adelns förderfvade ättlingar sökte, fördrifna från fädernejorden, här en fristad, utan äfven patrioterne började här värfva bundsförvandter för det af fursteförbunden hotade Frankrike och för de ideer, hvilka så mäktigt lifvade det Franska folket. Frihet och jemnlighet var en lockande lösen för hyddans trälände son, och den då ännu levande tron, att det blott behöfdes hans vilja för att förverkliga dem, ledde honom lätt att förbise motsägelsen deri, att våldet, styrkans rätt först borde göras gällande. Så började nu äfven Schveitzerlandets i fredens värf grånade herdar att pröfva eggen på förfädrens rostade svärd och damhöljda lansar, och ungdomens djervva förhoppningar öfverröstade dem, hvilka ännu tvekande önskade att uppskjuta med deras användande. Äfven Zürcherlandskapets invånare grepos af den svindlande drömmen, och en skön sommarmorgon ljöd kring staden samma lösen tusenstämmig upp mot den klara rymden. Landtfolket stod i vapen utanför stadens portar, och deras högljudda helsning skrämde de veka patricierna upp ur slummerns armar.

Endast en ung mans rådighet hade räddat staden för en vådlig öfverrumpling. Tillhörande en bland dess förnämsta familjer innehade han, ehuru, endast tjugu år gammal, en hauptmannsplats vid borgar-

gardet och förde befälet öfver vakten vid den stadspört, mot hvilken bondehären tågade. Oberedd på allt allvarsamt försvar, emedan ingen på decennier kunnat ana till en fiende mot staden, hade han begifvit sig ut emot de upproriska, öfvertalat dem att undvika blodsutgjutelse och att icke onödigtvis tvinga honom till motvärn, ingifvit dem förhopning, att Rådet väl icke skulle hafva något emot deras intågande i staden, men tillika genast låtit sammankalla så mycket manskap som möjligt till dess försvar. Den unga mannen var Jerome d'Erlach.

10 Hans krigslist hade ett förderfligt resultat för det bedragna landtfolket, då det efter en kort väntan började röra sig mot staden, men mottogs af tvenne karteschskott ur porttornets nu monterade kanoner och vid ett försök mot vallarne fann dessa redan väl besatta af talrika försvarare samt tvangs att med betydlig förlust draga sig tillbaka.

Emellertid prisades Jeromes bragd öfvermåttan af de föga krigsvana magthafvande i staden, och Stora Rådet beslöt att anförtro åt honom befälet öfver en stor del af stadens försvarare. Framgången föder mod, och Jerome berusad af densamma erbjöd sig att på aftonen verkställa en rekognoscering, för att utspana insurgenternas ytterligare förehafvanden.

20 Med en utvald skara af femtio man begaf han sig den nämnda vägen åt Albis, ty underrättelse hade inlupit, att större delen af landtfolket dragit sig åt sjöns norra ända, för att hafva kommunikation med det äfven revolutionerade Luzern. Hittills hade han lefvat en tjuguarig fänriks vanliga bekymmerslösa lif; och tjensten hade hellre varit honom ett tillstånd att bära uniformen, än denna varit nödig för tjenstens skuld. Denna hade han hufvudsakligen skött i salongerna och vid bullrande gelag med kamraterna, under det vaktgöringen blott nu och då tillföll honom; allt såsom det egnade en rik Patriciers son. Men åsynen af dess allvarligare sida hade väckt hans ärelystnad. Han hade
30 med ens glömt sina vanliga aftonnöjen och var full af ifver att utmärka sig på en ny bana. Osäkert är likväl, om han icke med någon saknad tänkte tillbaka på de förras säkra glädje, der han nu i spetsen för sitt manskap red fram i den dunkla sommarnatten, uppmärksamt lyssnande till hvarje prasslande ljud i de vägen omgifvande skogsdungarne.

Då han uppnått den omtalade bron öfver Sihl, delade han efter en kort öfverläggning med de erfarnare sitt manskap i tvenne partier, af hvilka det ena skulle fortsätta vägen uppåt Albis, medan han med den andra flocken beslöt att tåga mot Rapperschvyl på den biväg, hvilken i brons närhet afvek åt detta håll. Men han hade ännu icke hunnit öfver
40 bron, förrän ett barskt »Wer zieht!» från motsatta stranden för ett ögonblick hejdade hans marsch. Dock i det nästa sprängde han med sin tropp öfver bron. Några skott blixtrade dem till möte ur den omgifvande skogen, sedan var allt åter tyst, och alla bemödanden att upptäcka och hinna fienderna voro fäfänga. Efter en ny kort öfverläggning fortsattes tåget i den beslutade riktningen.

Det stördes af intet vidare, utan man framträngde obehindradt, kringgående alla bebodda ställen, ända till närheten af Rapperschvyl. Här skymtade ännu ljus i flera boningar, ehuru tiden redan lidit öfver
50 midnatten, och ett dämpadt sorl tillkännagaf en ovanlig rörelse i den lilla köpingen. En spejare, som afsändes till fots för att närmare undersöka dess orsak, återkom med den föga hugnande underrättelsen, att gatan var uppfylld af väpnade männer, och att han bland rösterna tydligen hört dem, som talade i den Luzernska dialekten.

Ännu öfverklade man blott, om man borde följa samma väg tillbaka eller söka framtränga till den större vägen vid sjöstranden, då en mörk

menniskomassa började vältra fram ur Rapperschvyl. Detta gjorde ett hastigt slut på öfverläggningen. Jerome gaf befallning att vända om på samma väg, på hvilken både han och hans manskap snart jagade fram med lösa tyglar. De hade dock hunnit föga öfver halfva vägen till Sihl, förrän ett oväntadt hinder ställde sig i deras väg. Denna inneslöts här till venster af en brant bergvägg, till höger mot sjön af en skogsdunge, och från båda sidor smattrade på en gång gevärssalvor ned i hälvägen. De få bland ryttarena, hvilka i samma fart sökte komma igenom, störtade mot en förhuggning tvärsöfver vägen, från hvilken äfven skott föllo, och hvilken såsom genom ett trolleri ditkommit, sedan de så nyss här tågade fram. Bland dessa få var Jerome. Men hans häst stupade, träffad af en kula, förrän han hunnit densamma. Med möda arbetade han sig lös unnan det fallna djuret och släpade sig fram till skogsbrynet. Allt var några minuters verk. Här i ett busksnår var han numera blott vittne till de plundrande böndernas jubel och hörde ett och annat »verdamnter Herrendiener!» troligen beledsagadt af en lansstöt eller ett slag af gevärskolfven, der ännu någon af ryttarena anträffades lefvande, vexlande med »Tyrannenjoch», »freie Männer,» »die Söhne freier Väter,» »Morgarten» och »Sempach». Snart vexte jublet. Han förstod, att massan från Rapperschvyl närmade sig, och hörde nu de tunga stegen af tusendetal, hvilka tågade till hans fädernestads förhärjning. Tunga voro honom dessa ögonblick. De skakade hans innersta själ. Ty med all afsky för pöbelns vilda välde visste han dock icke, hvarföre han velat strida, hvarföre han låg här tusende af sina i hyddans lugn fostrade lansdmäns fiende, bestämd att vid minsta oförsigtiga rörelse falla ett offer för deras af hämndlysnad styrda hugg.

Sedan allt omkring honom tystnat, och ljuden från den borttågande massan hördes endast som en aflägsen bergflods dofva dån, sökte han att resa sig upp. Det skedde endast med möda, ty hans högra ben hade vid hans fall med hästen erhållit en svår konstusion. Sjelfförsvarets instinkt hade förmått honom att, under det han låg gömd, afkasta hjälmen och de lysande epauletterna. Han befriade sig nu äfven från den väl kända uniformsrocken och sökte i detta tillstånd att, stödd på sin sabel, aflägsna sig från skådeplatsen för nederlaget, utan att i det gryende morgonskimret öfver densamma våga kasta en enda blick.

Hans väg förde honom icke långt derifrån till en inhägnad trädgård. Och då han kringgått densamma, för att finna en plats, der de täta buskarne tillåto honom att skåda in bakom hägnaden, såg han der en ringa boning, ur hvars halföppna fönster en ung flicka rädd och lyssnande framstack det af rika lockar omfladdrade hufvudet. Morgonglansen spred sig redan från snöbergens i eldfärger skimrande toppar, och dess rodnande återsken låg lätt öfver den stilla hyddan och dess invånarinnas uttrycksfulla anlete. Längre stod han osedd, försjunken i hennes betraktande, oviss, hvad han borde göra. Nu föll hennes blick på honom. Förskräckt drog hon sig tillbaka in åt rummet, men stannade dock, då hon såg honom bedjande sträcka de sammanknäppa händerna mot henne. Ännu syntes hon en stund tvekande, men vid hans förnyade bedjande åtbörder lemnade hon hastigt sin plats och stod nu vid husets öppna dörr. Hon var en smärt sextonårig tärna, med ett mildt teckadt ansigte och talande blåa ögon, med ett svall af blonda lockar, sådant man endast bland söderns få blondiner finner det; och den korta Schweitzer-dräkten med den hvita kragen de vida hvita ärmarne och den aldrig saknade schäferhatten i hennes hand gjorde henne, der hon stod i det sköna landskapet, i den sköna morgonen, till en modell för målarens pensel. Hennes kinder färgades

10

20

30

40

50

af en högre rodnad, än den de lånade af den gryende dagen, men i de svärmiskt glänsande ögonen och ur ett vemodigt drag kring hennes vackra mun lyste klart ett ohejdadt medlidande, då han öppnat grinden och mödosamt släpade sig fram mot hyddan.

Många ord behöfdes icke, förrän han redan understödd af hennes runda, varma arm sträfvade uppför en trappa till husets loftkammare, den ungas egen sirliga bostad, och der, sedan hon anlagt ett förband på hans ur ett skrubbsår blödande arm, försett honom med cider, för att badda det skadade benet, och med en uppfriskande dryck af Kirschvasser honing och mjölk, slumrade godt på den jungfruliga bädden.

(n:o 40)

II.

Menniskohjertat är nu en gång blott människans, och dess styrka är äfven dess svaghet. Säkert skulle den unga tärnans medlidande varit stort, om den hjälpbefövande varit en gammal, på alla yttre företräden blottad tiggare. Men lika säkert torde vara, att denna känsla gjordes ännu varmare af det föremål, som nu anropade densamma. Hans Romerskt bildade ansigte, hans hållning, drägten, allt vittnade om hans stånd; och detta och en förmodad högre bildning öfvar alltid sitt inflytande på ett ungt qvinnohjerta. Detta ansigte var nu blekt: hållningen tryckt af lidande; den fina drägens ordning, den blödande armen och svärdet i hans hand vittnade om strider på lif och död. Så var den unga hjälten färdig för en sextonårig inbillning, och det lika unga hjertat måste väl dubbelt vekare egna honom meniskokärlekens omsorger.

Också saknades icke dessa vid hans läger. Något så ovanligt, som att se en ung krigare anförtrödd åt sin omvårdnad, händer icke hvarje flicka, och det är naturligt, att denna tilldragelse var den första märkvärdiga i Gretlis lif. Den hade ännu ett förhöjande behag, hemlighetens; ty hennes fader tillhörde bondehären, och hennes unga inbillning målade den räddades upptäckande åtföljdt af alla en grym döds fasor. Med ytterlig oro och omsorg bevakade hon därför hans fristad. Men detta dref henne från förhemligande till förställning. Hon skulle ofta varit tvungen att i det lilla hushållets ärenden lemna hemmet och åt slumpen anförtra sin skyddlings upptäckande. Hon måste därför ställa sig sjuk och för hvarje gång rodnande mottaga modrens uppmaningar att hålla sängen eller höra denna yttra sin förundran öfver den omsorgsfulla drägten hos en sjuk. Så tvangs hon oftare att gå upp på sin kammare; men detta gaf förlägenhet.

Ty deruppe funnos flera än en anledning härtill. Utan betänkande och utan förlägenhet hade hon mottagit den sårade och lidande. Men redan då hon vid middagstiden skulle tillföra honom den måltid, hvarmed hon hemligen försett sig, och fann den förut bleka och svaga stärkt af sömnen med ungdomens friska färg samt hans yttre med så mycken omsorg värdadt, som omständigheterna tilläto, var äfven förhållandet förändradt, och modren skulle nu haft giltig anledning att undra, hvarifrån hon, den sjuka, tog alla rosor, som nu flammade på de ungdomslena kinderna. Ännu värre blef det, då qvällen stundade. Innanför det lilla rummet fanns väl en garderob eller, med ett mindre lysande namn, en skrub, der alla Gretlis dräkter paraderade i sirlig ordning, och inom hvars trånga väggar hon ernat tillbringa natten. Men hon kunde nu omöjligen verkställa sin föresats, förrän hennes gäst insomnat. Han åter hade väl betänkt alla olägenheter, han skulle ådraga sin medlidsama värdinna, och då hon nu på tå smög sig in i rummet, fann hon honom ännu vaken och beredd att lemna den

fristad, hon af så godt hjerta erbjudit honom.

Men han hade knappt hunnit inleda talet om de orsaker, hvilka härtill förmådde honom, förrän han afbröts af hennes varmaste försäkringar, att hans närvaro icke bragte henne någon förlägenhet, och den underrättelse, att staden ännu var innesluten af bondehären, samt hans återvändande dit således omöjligt. Väl sökte han ännu yttra, att det lätt skulle lyckas honom tränga igenom till staden, ehuru han var allt för väl öfvertygad, huru hardt nära omöjligt det skulle blifva honom i det tillstånd, han nu befann sig. Men när hon under sitt bemödande att afhålla honom från det vådliga företaget frågade, »om han då brann af så stor lust att nedhugga sina ringare och mindre upplysta landsmän?» träffade honom denna af så oskyldiga läppar uttalade förebräelse kraftigare än den skarpsinnigaste bevisning. Han upphörde med sitt yrkande och öfvergick åter till kapitlet om de olägenheter, hans närvaro gjorde henne.

10

Likasom genom en tyst öfverenskommelse upptogs frågan om hans afresa icke heller under de tre följande dagarne. Hvar hon hade sin hvilostad, förråddes honom snart, då hon dessa dagar flera gånger nödgades låta honom sjelf der söka en fristad, under det modren besökte hennes rum. Men han nämnde intet om sin upptäckt och lättade hennes bemödande att dölja förhållandet derigenom, att han tillbragte en stor del af nätterna ute i trädgården. Om sitt förställda illmående måste hon deremot förtälja, för att förklara, hvarföre hon en större del af dagarne höll honom sällskap. Hon tillbragte en del af denna tid med att från hans uniform, hvilken han den andra natten af sin härvaro uppsökt i skogen, borttaga alla militäriska kännetecken och på hans anvisning, så godt sig göra lät, förvandla den till en arbetares jacka. En sådan hemlig sammanvaro måste snart alstra förtroende i tvenne så unga hjertan – äfven något mer än detta, och samtal sådane som det följande varierades snart i många allvarligare eller vekare tonarter.

20

30

Det var på tredje dagen. Gretli arbetade nu på ett nät af svart silke, sådant männen i Luzern bära det på hufvudet. Hon satt vid det öppna fönstret, under hvilket enligt landets sed en mängd blommor stodo radade på den lilla balkongen. Med ögonen tankfullt fästade på arbetet suckade hon:

»När skall väl denna olyckliga strid ändas?»

Gifve Gud, att den aldrig blifvit börjad! suckade han.

»Ni skulle då föra ett gladt lif i staden, icke tänka på böndernas lidanden och icke sitta här.»

40

Jag ville sitta här hela mitt lif Gretli och icke tänka på deras strider.

Han satte sig midt emot henne för att mottaga den vemodiga blick, hon skänkte honom. Hennes ögon vändes åter till arbetet.

»Men bör man då icke tänka på, hvem som har rätten på sin sida. – Min fromme fader skulle icke bära sin lans för en orättvis sak. Om jag vore en man, skulle jag som han förtrösta på seger.»

Gretli, ljufva barn, jag ville vara din bror, och jag finge då tänka som du.

»Ni tror likväl icke, att den gode Guden kan gifva ett fattigt bondbarn ädla tankar.»

50

Jag tror, att ingen menniska kan tänka ädlare än du, Gretli. Men äfven jag har ju en fader.

Gretli sade på en lång stund intet. Men hennes anlete, genom hvilket hennes själ så öppet framlyste, vittnade, att hon bekämpade en rörelse, som bjöd henne tystnad.

Jag har gjort dig ledsen. Hvad tänker du? – frågade han efter en stunds förlopp, ehuru han förebrådde sin egoism denna fråga. Med sakta röst svarade hon:

»Jag tänker, att er fader är en rik och förnäm man.»

Tänk icke derpå, Gretli! Tänk på min sorg öfver att lemna denna fristad.

Hennes blåa öga fästades på honom pröfvande och fördunklades derunder likasom af en dimsky. Han fattade hennes från arbetet hvilande hand och tillade.

10 Gretli! jag kan aldrig glömma den och dig.

Hon drog handen sakta tillbaka, i det hon bortvände de tårglänsande ögonen, steg upp och lemnade hastigt rummet. Han sökte icke kvarhålla henne, utan upprepade blott: Jag glömmet aldrig, aldrig! – Det var, som skulle hon hejdat ett steg, för att lyssna härtill, men det var kanske en villa.

20 Dessa samtal och detta afskilda, ovanliga umgänge verkade underbart på den unga aristokratens sätt att tänka och känna. De förra trängde stundom allvarligare än det anförda in i dagens förhållanden, och hvarje skäl, som den sextonåriga anförde var lika öfvertygande genom hennes naiva förtröstan som genom skälets nyhet för honom; ty han hade väl aldrig tillförne tänkt öfver dessa förhållanden. Han måste med henne tro, att den sak, som fört hennes fromma fader i striden, var rättvis, att bönderne, som så mycket arbetade och så litet egde, väl måste vara förtryckta af aristokraterna, hvilka utan allt arbete voro rika, att de sednare orättvist beskattade de förra för sina egna barns uppfostran och försörjande o. s. v., att det nyttiga regeringen förordnade, bestod i upphäfvandet af gamla missbruk, hvilka rättast på en gång borde afskaffas, då sedan hvarje byfogde skulle kunna styra likasåväl, som den förnämaste senator. Dessa klagopunkter, dem hon 30 anförde, voro hela hennes stånd, och hon hade ofta hört dem uppradas, ehuru de först genom hennes känsla fingo färgen af afgjorda sanningar.

Allt detta hade nu i hans inre väckt en strid, hvilken han misströstade att kunna bekämpa, emedan han med sig sjelf visste, att hans öfvertygelse var bestucken. Han kände det med sig, att hans enda räddning fanns i en skyndsam flykt. Hans tillstånd gaf honom också numera ingen förevändning att dröja. Vid hennes inträde på qvällen stod han derföre färdig till vandring. Han, den förut djerfva och lättsinnige, hade icke haft mod att till bondflickan säga: jag älskar dig! Han saknade äfven nu detta mod och sade blott, i det han fattade hennes 40 båda händer:

Farväl Gretli! Jag glömmet aldrig dig, ditt medlidande och ditt hjertas oskuld.

Stum lät hon detta oskyldiga, af nya känslor öfverfulla hjerta svälla öfver i en ohejdad tårelod. Några ögonblick dröjde han ännu och betraktade upprörd detta utbrott af sann och ren känsla, betraktade det med förtjusning och likväl med en oredig aning om ånger. Sedan skyndade han ut.

(n:o 41)

III.

50 Vi hafva i likhet med de båda älskande hittills lemnat statens affärer å sida och obekymrade om det inhemska krigets fortgång dröjt vid de små tilldragelserna i Gretlis loftkammare. Om det redan förefaller läsaren svalt att ifrån dennas varma område träda ut i det allmännas upprörda värld, huru mycket mer borde då icke afbrottet vara märkbart för den unga mannen, som både mot hjertats böjelse och redan

under strid mellan pligt och öfvertygelse vände sina steg mot staden och sina fordna förhållanden.

Utan sakförståndiga anförare och utan artilleri hade bondehären äfven denna gång icke kunnat uträtta något mot den befästade staden. Besättningen i denna var åter för svag, för att våga något utfall, och tiden förnöttes under fåfånga underhandlingar. Men nu hade bönderna genom sina spejare erfarit, att staden väntade undsättning från det aristokratiska Bern. Förutseende, att denna hjälptropp skulle anlända på den omnämnda vägen öfver Albis och innesluta dem mellan tvenne eldar, hade de fattat och redan utfört beslutet att draga sig tillbaka bortom den punkt, der denna väg stötte tillsamman med vägen till Rapperschvyl.

10

Så var kommunikationen med staden öppen äfven ifrån den ort, der Jerome funnit en så fångslande tillflykt. Omständigheterna gånge honom derföre ingen ursäkt för ett ytterligare dröjsmål, och ehuru ringa del än hans innersta håg deri hade, gick han likväl med raska steg vägen ned mot Zürchersjön, för att långsät dess strand komma fram till staden. Men för hvarje steg blef striden i hans inre starkare. Han förebrådde sig att vara en kastboll för yttre tillfälliga omständigheter, att icke manligt kunna välja den bana, han redan började anse för den rätta, och hans väckta böjelse talade dervid för hans manlighet.

20

Knappt hade han dock hunnit till sjöstranden, förrän först smattandet af spridda gevärsskott, sedan dånet af kanoner nådde hans öra. I ögonblicket stadnade han sin gång, och i det nästa hastade han redan tillbaka, så fort hans ännu icke fullt återställda fot tillät det. Han förmodade nemligen, att som bäst en skärmytsling föregick mellan de antågande Bernarena och bondehären, och hans första beslut var att hinna de förras troppar och med dem tåga till Zürich. Dock redogjorde han icke sjelf för den dunkla känsla, som magnetiskt drog honom till skådeplatsen för striden. Under det han nu åter närmade sig Gretlis boning, uppsteg likväl åter samma tvekan som förut i hans bröst, och han ville icke alls tänka sig möjligheten af ett deltagande i striden, med svärdet rigtagt mot de för friheten ifrande landtmännen. Otålig öfver sitt eget vankelmod sökte han slutligen fördrifva hvarje tanke på framtiden – äfven den närmaste – och stormade endast framåt.

30

Nu hade han hunnit till det lilla landtstället. Han ville snabbt ila förbi dess anspråkslösa grind, fruktande för hvarje dröjsmål och för sin egen svaghet. Men han kunde dock icke förmå sig att icke kasta en blick ditin. Der skyttade på husets trappa en mensklig skepnad. Det måste vara Gretli, hans aning sade honom det. Halft hviskande nämnde han hennes namn. Hon spratt till vid den välkända rösten, såg honom stå vid den öppna grinden och sabeln blänka på hans arm. Ett utrop af förvåning och några lätta steg utåt gångstigen kommo honom att glömma alla föresatser, allt, utom det att hasta till hennes möte, trycka henne till det klappande hjertat och med varma kyssar qväfva hvarje ord på hennes läppar – om på dessa i denna stund några ord föddes, ty endast heta tårar gånge tillkänna, hvad som föregick i hennes inre. Det var den första stund i lifvet, det sextonåriga, oskuldsfulla hjertat njöt af sin egen tillvaro.

40

Några ögonblick förgingo besinningslöst, och åter några, under hvilka han vid den bleka flamman af den nära kanonelden sökte uppfånga en blick ur de stilla, vemodsfulla ögonen. Men en annan sida af lifvets allvar låg de lyckliga för nära, för att länge öfverlemna dem åt en ostörd lycksalighet.

50

»Farväl, ljufva barn, farväl!» sade han.

Och detta svärd skall färgas i deras blod, som kämpa för friheten?

»Nej, nej, det skall föras för dig, för dem; farväl!»

Dröj – gå icke – striden tillhör icke den sårade – ljödo förgäfves hennes ord efter honom. Hans gestalt försvann svabbt från hennes blickar. Hennes knän böjdes ned till gräset, och det gaf det öfverfulla hjertat lättnad, att hon i samma bön kunde bedja för friheten och för honom.

Stridslarmet tilltog för hvarje flyende minut. Då Jerome närmade sig vägen och skådeplatsen för den förra striden, möttes han af spridda, flyende flockar. Kommandovanan, hörbar i den röst, hvarmed han emot dem röt sitt: halt! och den nyss upplågade eld, som talade ur hans uppmuntringar, gjorde det honom möjligt att ordna en del af dem till ett nytt anfall och verkade, att man underkastade sig hans befallningar. Kanondundret vägledde honom till den punkt, på hvilken detta anfall borde blifva afgörande. Han råkade väl en gång in på stråkvägen för kartescherne, men drog sig då längre inåt skogen, öfverflyglade med sina skyttar flera troppar, hvilka sökte hindra hans framträngande, kastade de envisaste öfverända med lansarne och kom så nära till kanonerna, hvilka man hade uppställt på vägen. Ännu ett raskt och oväntadt anfall på dessa tvang fienden att skyndsamt draga sig tillbaka. Denna opåräknade framgång ingaf bondehären nytt mod, och anfallet fortsattes kraftigt på alla punkter. Jerome hastade med sin tropp att göra en nu öfverflyglingsrörelse genom skogen, hvilken påskyndade fiendens återtåg. En i mångahanda former meddelad sägen om den nya, i nödens stund såsom från himmelen sända anföraren genomlopp bondehärens leder och lade på flera håll vidskepelsens förtröstan till den vunna framgångens. Nattens dunkel var för de återtågande fienderna lika förderlig, som det nyss varit för de flyende bönderna. Snart voro derföre de förra tillbakaträngda öfver Sihlfloden, och endast dennas genom ett par dagars regn ökade vattenmassa gaf dem här någon säkerhet och hvila.

Först här hejdades äfven de anfallande. Nu först erfor också Jerome, att fienderne bestodo icke blott af Bernare, utan att ifrån Zürich en tropp lågat dessa till möte, och att de båda velat fira sin förening med ett anfall på bönderna. Hvad han gjort, kunde han icke ändra. Men ett något afhöll honom nu ifrån att medvetande om verkliga förhållandet deltaga i striden. Bönderne hade också vid det frambrytande dagsljuset igenkänt sin anförare, och den förvåning, med hvilken de nu betraktade honom, syntes honom innebära en förebräelse. Deras stridslust hade icke afvalnat lika hastigt som hans. Anförarene hade blott samlats till rådplägning i närheten af bron, och äfven Jerome blef kallad att i denna deltaga.

Men kring de öfverläggande skockade sig småningom allt flera af den odisciplinerade hopen, så att deras mängd för fienderna röjde samlingsplatsen. Desse, upptända af hämndlystnad öfver det lidna nederlaget, ville icke släppa det gynnsamma tillfället ur händerna, utan riktade en af de vid brohufvudet uppställda kanonerna på massan. Skottet var alltför väl riktadt och anställde stor förödelse, och med krossadt hufvud låg äfven Jerome på platsen.

Redan alltsedan den nattliga utvandringen hade han varit begråten såsom död af den tröstlösa fadren. Äfven denne hade eldad af hämndlust åtföljt den tropp, som gick att möta Bernarne. Det var på hans befallning det olyckliga skottet aflossades. Derföre lät han, sedan dessa fejder åter upphört, och han erfor dess för hans hus förskräckliga verkan, flytta sonens multnande stoft till denna plats, uppå hvilken han

sjelf förkunnat hans dödsdom, och reste der stenen med dess inskrift: Jerome d'Erlach.

143 UTRIKES.

Saima n:o 40 3.X 1844

England. Märkligare och mera oväntad än någon annan tilldragelse i denna på händelser som hända så fattiga tid är upphäfvandet af den öfver O'Connel och hans medanklagade fällda dom, hvartill Öfverhuset beslutat d. 4 September. Det jubel denna tilldragelse väckt i Irland torde i någon mån delas flerstädes i Europa och Amerika af dem, som deltaga för det Irländska folkets tryckta belägenhet. O'Connel har kanske gått längre än lagarne tillåta, och domen har derföre blifvit ogillad endast på grund af begångna formfel vid rättegången. Men den sak han förfäktar synes äfven ursäkta ett fel, så länge inga våldsamma medel för dess framgång anlitas, och då O'Connel tvärtom sökt afvända hvarje olagligt förfarande hos sina anhängare. F. A. T. innehåller utdrag ur hans tal till folket i Dublin, sedan han blef befriad ur fängelset, och isynnerhet det första af dessa synes vara ett äkta prof på denna folktalares godmodiga och burleska vältalighet. Men också han sparar icke på smicker för sin månghöfdade gynnare. Detta karakteriska tal lyder:

»Det ser ut, som skulle det fägna Eder att åter se mig här (bifallsrop.) Detta hus är mitt eget ärbara hus (bifall), men jag kommer hit hem ifrån ett fängelse. I andra länder skickar man endast skälmar i fängelse och låter ärligt folk få vara hemma hos sig – men här fick mången gemen skälm blifva hemma, under det jag satt inom fängelsets murar (ofantligt bifall). Irländska folket har vunnit en seger af stor betydenhet, och det har också förtjenat en sådan seger, detta sedliga, fromma och sansade Irländska folk (stormande bifall). De hundrade tusende starka voro spaka såsom det lekande lammet, som förkastar sig i det gröna, och detta saktmod skolen i bevisa äfven i dag, då makten åter blifvit åt Eder öfverlemnad (stort bifall). Nå väl, i morgon skola vi hafva en glad dag, men ingen må oroas, ingen bör hånas eller förolämpas, icke en röst af smädelse eller hån må höja sig. I morgon vilja vi endast glädjas och spara det öfriga till andra dagar – och nu, Gud vare lof, att vi denna qväll hunnit hit för att glädjas. Men i morgon skola vi icke göra något upplopp, men något litet glädjeskrål och jubel må dock passera, ty en glad fågel måste ju sjunga (högt bifall). Nu må en hvar gå hem till sitt i all stillhet och säga åt alla, som möta honom, att vi i morgon skola samlas fridsama och lyckliga. Begifven Eder nu till hvila, sedan i förut hemburit den Allsmäktige edra tackoffer, för det han i nåder skådat ner till sitt Irländska folk, och jag gifver Eder det löftet, att vi skola genomdrifva repealsaken.»

Efter stormande befallsrop åtskildes folket tyst och fredligt. Följande dagens fest utgjordes af den högtidliga procession, uti hvilken O'Connel skulle ledsagas från fängelset till sitt hem. Den vid detta tillfälle samlade mängden uppgifves till 200 000 personer. Dublin räknar endast 250 tusen invånare.